ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 11. decembra 2007 *

Vo veci C-438/05,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Spojené kráľovstvo) z 23. novembra 2005 a doručený Súdnemu dvoru 6. decembra 2005, ktorý súvisí s konaním:

International Transport Workers' Federation,

Finnish Seamen's Union

proti

Viking Line ABP,

OÜ Viking Line Eesti,

* Jazyk konania: angličtina.

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, A. Rosas, K. Lenaerts, U. Lõhmus a L. Bay Larsen, sudcovia R. Schintgen (spravodajca), R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Levits a A. Ó Caoimh,

generálny advokát: M. Poiares Maduro,
tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 10. januára 2007,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— International Transport Workers' Federation, v zastúpení: M. Brealey, QC, za právnej pomoci M. Demetriou, barrister, ktorých splnomocnila D. Fitzpatrick, solicitor,

— Finnish Seamen's Union, v zastúpení: M. Brealey, QC, za právnej pomoci M. Demetriou, barrister, ktorých splnomocnil J. Tatten, solicitor,

— Viking Line ABP a OÜ Viking Line Eesti, v zastúpení: M. Hoskins, barrister, ktorých splnomocnili I. Ross a J. Blacker, solicitors,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: E. O'Neill, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci D. Anderson, QC, ako aj J. Swift a S. Lee, barristers,

— belgická vláda, v zastúpení: A. Hubert, splnomocnená zástupkyňa,

— česká vláda, v zastúpení: T. Boček, splnomocnený zástupca,

— dánska vláda, v zastúpení: J. Molde, splnomocnený zástupca,

— nemecká vláda, v zastúpení: M. Lumma a C. Schulze-Bahr, splnomocnení zástupcovia,

— estónska vláda, v zastúpení: L. Uibo, splnomocnený zástupca,

— francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a O. Christmann, splnomocnení zástupcovia,

— Írsko, v zastúpení: D. O'Hagan, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci E. Fitzsimons a B. O'Moore, SC, ako aj N. Travers, BL,

— talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci G. Albenzio, avvocato dello Stato,

— lotyšská vláda, v zastúpení: E. Balode-Buraka a K. Bārdiņa, splnomocnené zástupkyne,

— rakúska vláda, v zastúpení: C. Pesendorfer a G. Hesse, splnomocnení zástupcovia,

— poľská vláda, v zastúpení: J. Pietras a M. Korolec, splnomocnení zástupcovia,

— fínska vláda, v zastúpení: E. Bygglin a A. Guimaraes-Purokoski, splnomocnené zástupkyne,

— švédska vláda, v zastúpení: A. Kruse a A. Falk, splnomocnení zástupcovia,

— nórska vláda, v zastúpení: K. Waage, K. Fløistad a F. Sejersted, splnomocnení zástupcovia,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: F. Benyon, J. Enegren a K. Simonsson, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 23. mája 2007,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu jednak článku 43 ES a jednak nariadenia Rady (EHS) č. 4055/86 z 22. decembra 1986, ktorým sa uplatňuje zásada slobody poskytovať služby na námornú dopravu medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a tretími krajinami (Ú. v. ES L 378, s. 1; Mim. vyd. 06/001, s. 174).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi International Transport Workers' Federation (Medzinárodný odborový zväz pracovníkov dopravy, ďalej len „ITF") a Finnish Seamen's Union (Suomen Merimies-Unioni ry, Zväz fínskych námorníkov, ďalej len „FSU") na jednej strane a na strane druhej spoločnosťou Viking Line ABP (ďalej len „Viking") a jej dcérskou spoločnosťou OÜ Viking Line Eesti (ďalej len „Viking Eesti"), ktorého predmetom bola kolektívna akcia a hrozba takejto akcie, ktorá mala spoločnosť Viking odradiť od zmeny fínskej vlajky na jednej z jej plavidiel a zaregistrovať ho pod vlajkou iného členského štátu.

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Článok 1 ods. 1 nariadenia č. 4055/86 stanovuje:

„Sloboda poskytovať služby námornej dopravy medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a tretími krajinami sa uplatňuje s ohľadom na štátnych príslušníkov členských štátov usadených v členskom štáte inom ako je štát osoby, pre ktorú sú služby určené."

Vnútroštátna právna úprava

4 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že § 13 fínskej ústavy, ktorý každému zaručuje slobodu združovať sa v rámci určitého povolania a slobodu organizovať sa s cieľom ochrany iných záujmov, bol vykladaný tak, že dovoľuje odborovým organizáciám začať voči spoločnostiam kolektívne akcie zamerané na ochranu záujmov pracovníkov.

5 Právo na štrajk vo Fínsku však podlieha určitým obmedzeniam. Podľa judikatúry najvyššieho súdu tohto štátu toto právo nemožno vykonávať najmä vtedy, ak štrajk by bol v rozpore s dobrými mravmi alebo ak ho zakazuje vnútroštátne právo alebo právo Spoločenstva.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

6 Viking, spoločnosť založená podľa fínskeho práva, je významným prevádzkovateľom trajektovej prepravy. Prevádzkuje sedem plavidiel vrátane plavidla Rosella, ktoré pláva pod fínskou štátnou vlajkou na linke medzi Tallinom (Estónsko) a Helsinkami (Fínsko).

7 FSU je fínska odborová organizácia námorníkov, ktorá má približne 10 000 členov. Členovia posádky Roselly sú príslušníkmi tejto odborovej organizácie. FSU je fínskou pridruženou organizáciou ITF, medzinárodného zväzu odborových organizácií pracovníkov zamestnaných v doprave, a jej sídlo sa nachádza v Londýne (Spojené kráľovstvo). ITF združuje 600 odborových organizácií so sídlami v 140 rozličných štátoch.

8 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že jednou z hlavných politík realizovaných ITF je jej kampaň na odstránenie lacných vlajok. Základnými cieľmi tejto politiky je jednak vytvorenie skutočnej väzby medzi vlajkou lode a štátnou príslušnosťou jej vlastníka a jednak ochrana a zlepšenie pracovných podmienok posádok lodí plaviacich sa pod lacnou vlajkou. ITF sa domnieva, že plavidlo je registrované pod lacnou vlajkou v prípade, ak skutočné vlastníctvo plavidla a kontrola nad ním sa nachádzajú v inom štáte ako v štáte vlajky, pod ktorou je plavidlo registrované. Iba odborové organizácie usadené v štáte skutočného vlastníctva plavidla majú v zmysle politiky ITF právo uzatvárať kolektívne zmluvy týkajúce sa týchto plavidiel. Uvedená kampaň na odstránenie lacných vlajok je realizovaná prostredníctvom bojkotov a iných solidárnych akcií pracovníkov.

9 Pokiaľ Rosella pláva pod fínskou vlajkou, Viking je podľa fínskeho práva a platnej kolektívnej zmluvy povinná vyplácať členom posádky mzdy v rovnakej výške, v akej sú vyplácané vo Fínsku. Mzdy priznané estónskym posádkam sú však nižšie ako mzdy, ktoré dostávajú fínske posádky. Prevádzkovanie Roselly bolo stratové v dôsledku priamej konkurencie estónskych plavidiel, ktorých plavba na rovnakej trase bola spojená s nižšími mzdovými nákladmi. Namiesto predaja uvedeného plavidla Viking v októbri 2003 navrhla zmeniť jeho vlajku a zaregistrovať ho v Estónsku alebo v Nórsku, aby bolo možné uzavrieť novú kolektívnu zmluvu s odborovou organizáciou usadenou v týchto štátoch.

10 V súlade s fínskym právom Viking oznámila FSU a posádke Roselly svoj zámer. Na stretnutí zúčastnených strán FSU vyjadrila jasne svoj nesúhlas s týmto zámerom.

11 Dňa 4. novembra 2003 FSU zaslala ITF e-mailovú správu, v ktorej ITF upozornila na zámer zmeniť vlajku Roselly. V tejto správe sa okrem iného uvádza, že „skutočné

vlastníctvo Roselly zostáva naďalej vo Fínsku a že FSU si teda ponecháva právo rokovať so spoločnosťou Viking". FSU požiadala ITF, aby túto informáciu odovzdala všetkým pridruženým odborovým organizáciám a vyzvala ich, aby so spoločnosťou Viking nerokovali.

12 Dňa 6. novembra 2003 zaslala ITF svojim pridruženým organizáciám obežník (ďalej len „obežník ITF"), v ktorom im nariadila, aby sa zdržali rokovaní so spoločnosťou Viking, resp. Viking Easti, pričom od pridružených odborových organizácií sa očakávalo, že tomuto odporúčaniu vyhovejú z dôvodu solidarity medzi odborovými organizáciami a z dôvodu, že v opačnom prípade by im hrozilo uloženie sankcie za nerešpektovanie uvedeného obežníka.

13 Platnosť dohody týkajúcej sa posádky plavidla Rosella skončila 17. novembra 2003 a po tomto dátume už FSU nepodliehala povinnosti zachovávať sociálny zmier, ktorú ukladá fínske právo. Preto oznámila štrajk a vyzvala Viking, aby jednak zvýšila počet členov posádky Roselly o osem členov a jednak aby sa vzdala svojho zámeru preregistrovať túto loď.

14 Viking súhlasil so zvýšením počtu členov posádky o osem ďalších členov, avšak odmietol požiadavku vzdať sa uvedeného zámeru.

15 Keďže však FSU nebola ochotná akceptovať obnovenie zmluvy týkajúcej sa posádky lode, listom z 18. novembra 2003 oznámila, že s takýmto obnovením zmluvy súhlasí iba pri splnení dvoch podmienok, a to že jednak sa Viking bez ohľadu na prípadnú zmenu vlajky Roselly zaviaže, že sa bude naďalej riadiť fínskym právom, platnou kolektívnou zmluvou, všeobecnou dohodou, ako aj dohodou týkajúcou sa posádky na palube uvedeného plavidla, a jednak že prípadná zmena vlajky nebude mať za následok prepustenie pracovníkov zamestnaných na palube niektorej z lodí tejto

spoločnosti plaviacich sa pod fínskou vlajkou ani nedôjde k zmene pracovných podmienok bez súhlasu zamestnancov. V tlačových oznámeniach FSU odôvodnila svoj postoj potrebou chrániť pracovné miesta fínskych zamestnancov.

16 Dňa 17. novembra 2003 podala Viking na pracovný súd (Fínsko) návrh, aby tento súd určil, že dohoda týkajúca sa posádky je pre zúčastnené strany naďalej záväzná, a to aj napriek odmietavému postoju FSU. FSU, opierajúc sa o tvrdenie, podľa ktorého platnosť uvedenej dohody skončila, oznámila na základe fínskeho zákona o sprostredkovaní sociálnych konfliktov svoj úmysel začať 2. decembra 2003 štrajk zameraný proti Roselle.

17 Dňa 24. novembra 2003 sa Viking dozvedela o existencii obežníka ITF. Nasledujúci deň podala žalobu na pracovný súd prvého stupňa v Helsinkách (Fínsko) domáhajúc sa vyslovenia zákazu štrajku, ktorý oznámila FSU. Pracovný súd vytýčil termín prípravného pojednávania na 2. decembra 2003.

18 Podľa vnútroštátneho súdu si FSU bola plne vedomá skutočnosti, že jej hlavná požiadavka, aby v prípade zmeny vlajky bola posádka naďalej zamestnaná na základe podmienok stanovených fínskym právom a platnou kolektívnou zmluvou, by spôsobila, že zmena vlajky stratí svoj zmysel, keďže táto zmena mala predovšetkým za cieľ znížiť mzdové náklady spoločnosti Viking. Okrem toho registrácia Roselly pod vlajkou Estónska by mala za následok, že Viking by už nemohla byť naďalej, minimálne pokiaľ ide o Rosellu, príjemcom štátnej pomoci, ktorú fínska vláda poskytovala plavidlám plaviacim sa pod fínskou vlajkou.

19 V zmierovacom konaní sa Viking najprv zaviazala, že zmena vlajky nespôsobí žiadne prepúšťanie. Keďže však FSU odmietla odvolať štrajk, Viking 2. decembra 2003

ukončila spor s tým, že súhlasila s požiadavkami tejto odborovej organizácie a upustila od súdneho konania. Okrem toho sa zaviazala nezačať konanie o zmene vlajky pred 28. februárom 2005.

20 Dňa 1. mája 2004 sa Estónska republika stala členským štátom Európskej únie.

21 Keďže prevádzkovanie Roselly bolo naďalej stratové, Viking trvala na svojom zámere zaregistrovať toto plavidlo pod vlajkou Estónska. Keďže obežník ITF, ktorý ITF nikdy neodvolala, bol stále platný, žiadosť, ktorú táto organizácia zaslala pridruženým odborovým organizáciám týkajúca sa Roselly, zostala aktuálnou.

22 Dňa 18. augusta 2004 Viking podala na High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Spojené kráľovstvo), žalobu, ktorou žiadala určiť, že akcia ITF a FSU je v rozpore s článkom 43 ES, nariadiť ITF stiahnutie obežníka a prikázať FSU, aby nepoškodzovala práva, ktoré spoločnosti Viking vyplývajú z právnej úpravy Spoločenstva.

23 Rozsudkom zo 16. júna 2005 uvedený súd vyhovel žalobe spoločnosti Viking s odôvodnením, že tieto kolektívne akcie, ako aj hrozby kolektívnych akcií zo strany ITF a FSU predstavujú obmedzenia slobody usadiť sa, ktoré sú v rozpore s článkom 43 ES a subsidiárne predstavujú nezákonné obmedzenia voľného pohybu pracovníkov a slobodného poskytovania služieb v zmysle článkov 39 ES a 49 ES.

24 Dňa 30. júna 2005 podali ITF a FSU odvolanie proti uvedenému rozsudku na vnútroštátny súd, ktorý predložil predmetný návrh na začatie prejudiciálneho konania. Na podporu svojej žaloby najmä uviedli, že právo odborových organizácií uskutočňovať kolektívne akcie zamerané na ochranu pracovných miest je základným právom zakotveným v hlave XI Zmluvy ES, najmä v článku 136 ES, ktorého prvý odsek stanovuje „Spoločenstvo a členské štáty, rešpektujúc základné sociálne práva tak, ako sú stanovené v Európskej sociálnej charte podpísanej v Turíne 18. októbra 1961 a v Charte základných sociálnych práv pracovníkov spoločenstva z roku 1989, majú za cieľ podporovať zamestnanosť pracovníkov, zlepšovať životné a pracovné podmienky tak, aby sa dosiahlo ich zosúladenie pri zachovaní dosiahnutej úrovne, primeraná sociálna ochrana, sociálny dialóg, dialóg medzi sociálnymi partnermi, rozvoj ľudských zdrojov so zreteľom na permanentne vysokú zamestnanosť a boj proti vylučovaniu z trhu práce“.

25 Zmienka o Európskej sociálnej charte a Charte základných sociálnych práv pracovníkov spoločenstva v uvedenom ustanovení totiž nepriamo odkazuje na právo na štrajk priznané týmito právnymi aktmi. Odborové organizácie majú preto právo uskutočniť kolektívnu akciu proti zamestnávateľovi usadenému v určitom členskom štáte s cieľom odradiť ho od premiestnenia časti alebo celého jeho podniku do iného členského štátu.

26 Naskytá sa teda otázka, či zmluva sleduje zákaz odborovej akcie v prípade, ak jej cieľom je z ekonomických dôvodov zabrániť zamestnávateľovi využívať slobodu usadiť sa. Analogicky k rozhodnutiu Súdneho dvora týkajúceho sa hlavy VI Zmluvy (rozsudky z 21. septembra 1999, Albany, C-67/96, Zb. s. I-5751; z 12. septembra 2000, Pavlov a i., C-180/98 až C-184/98, Zb. s. I-6451, a z 21. septembra 2000, van der Woude, C-222/98, Zb. s. I-7111) sa hlava III Zmluvy, ako ani jej články upravujúce voľný pohyb osôb a služieb nevzťahujú na „pravé aktivity odborových organizácií“.

27 Za týchto okolností a vzhľadom na to, že rozhodnutie v spore, ktorý Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) prejednáva, závisí od výkladu práva Spoločenstva, rozhodol tento súd konanie prerušiť a Súdnemu dvoru položiť nasledujúce prejudiciálne otázky:

„Rozsah pôsobnosti ustanovení o voľnom pohybe

1. Ak odborová organizácia alebo odborový zväz uskutočnia kolektívnu akciu proti súkromnému podniku s cieľom dosiahnuť, aby sa tento podnik zaviazal uzavrieť kolektívnu zmluvu s odborovou organizáciou usadenou v určitom členskom štáte, čo spôsobí, že preregistrovanie plavidla v inom členskom štáte stráca pre tento podnik zmysel, je takáto akcia vyňatá z pôsobnosti článku 43 ES a/alebo nariadenia… č. 4055/86…, v dôsledku sociálnej politiky Spoločenstva, ktorá okrem iného zahŕňa hlavu XI Zmluvy ES, a najmä na základe analógie k úvahám Súdneho dvora v rozsudku… Albany ([už citovaný], body 52 až 64)?

Horizontálny priamy účinok

2. Má článok 43 ES a/alebo nariadenie č. 4055/86 horizontálny priamy účinok v tom zmysle, že priznáva súkromnému podniku práva, ktoré môže uplatniť voči inému subjektu súkromného práva, najmä voči odborovej organizácii alebo odborovému zväzu, pokiaľ ide o kolektívnu akciu tejto organizácie alebo tohto zväzu?

Existencia obmedzení voľného pohybu

3. Ak odborová organizácia alebo odborový zväz uskutočnia kolektívnu akciu proti súkromnému podniku s cieľom dosiahnuť, aby sa tento podnik zaviazal uzavrieť kolektívnu zmluvu s odborovou organizáciou usadenou v určitom členskom štáte, čo spôsobí, že preregistrovanie plavidla v inom členskom štáte stráca pre tento podnik zmysel, predstavuje takáto akcia obmedzenie v zmysle článku 43 ES a/alebo nariadenia č. 4055/86?

4. Je politika odborového zväzu, podľa ktorej majú byť plavidlá zaregistrované v tej krajine, v ktorej sa nachádza skutočné vlastníctvo plavidla a kontrola nad ním, aby odborové organizácie v krajine skutočného vlastníctva plavidla mali právo uzatvárať kolektívne zmluvy týkajúce sa tohto plavidla, priamo diskriminačným, nepriamo diskriminačným alebo nediskriminačným obmedzením podľa článku 43 ES alebo nariadenia č. 4055/86?

5. Je pre zistenie, či kolektívna akcia odborovej organizácie alebo odborového zväzu je priamo diskriminačným, nepriamo diskriminačným alebo nediskriminačným obmedzením podľa článku 43 ES alebo nariadenia č. 4055/86, relevantným subjektívny zámer odborovej organizácie uskutočňujúcej akciu alebo musí vnútroštátny súd rozhodnúť o tejto otázke výlučne na základe objektívnych účinkov tejto akcie?

Usadenie sa/služby

6. Ak má materská spoločnosť sídlo v členskom štáte A a má v úmysle usadiť sa v členskom štáte B prostredníctvom preregistrovania plavidla v tomto štáte, pričom toto plavidlo má byť prevádzkované jej 100 %-nou dcérskou spoločnosťou usadenou v členskom štáte B a podliehajúcou riadeniu a kontrole materskej spoločnosti:

   a) môže hrozba kolektívnej akcie zo strany odborovej organizácie alebo odborového zväzu alebo samotná kolektívna akcia, ktorej cieľom je zbaviť vyššie uvedený úkon zmyslu, predstavovať obmedzenie práva usadiť sa, ktoré materskej spoločnosti priznáva článok 43 ES, a

   b) môže sa táto dcérska spoločnosť po preregistrovaní plavidla opierať o nariadenie č. 4055/86, pokiaľ ide o služby, ktoré poskytuje z členského štátu B do členského štátu A?

Odôvodnenie

Priama diskriminácia

7. Ak je kolektívna akcia odborovej organizácie alebo odborového zväzu priamym diskriminačným obmedzením podľa článku 43 ES alebo podľa nariadenia č. 4055/86, môže byť v zásade odôvodnená výnimkou verejného poriadku podľa článku 46 ES z dôvodu:

a) že uskutočnenie kolektívnej akcie (vrátane štrajku) je základným právom chráneným právom Spoločenstva, a/alebo

b) ochrany pracovníkov?

Politika [ITF]: objektívne odôvodnenie

8. Vytvára uplatňovanie politiky odborového zväzu, podľa ktorej majú byť plavidlá zaregistrované v tej krajine, v ktorej sa nachádza skutočné vlastníctvo plavidla a kontrola nad ním, aby odborové organizácie usadené v krajine skutočného vlastníctva plavidla mali právo uzatvárať kolektívne zmluvy týkajúce sa tohto plavidla, spravodlivú rovnováhu medzi na jednej strane základným sociálnym právom na kolektívne akcie a na strane druhej slobodou usadiť sa a poskytovať služby a je uplatňovanie tejto politiky objektívne odôvodnené, vhodné, primerané a v súlade so zásadou vzájomného uznávania?

Akcie FSU: objektívne odôvodnenie

9. Ak:

— materská spoločnosť so sídlom v členskom štáte A vlastní plavidlo registrované v členskom štáte A a prostredníctvom prevádzkovania tohto plavidla zabezpečuje trajektovú prepravu medzi členským štátom A a členským štátom B,

— táto materská spoločnosť chce preregistrovať plavidlo v členskom štáte B, aby sa na jej zamestnancov vzťahovali pracovné podmienky, ktoré sú menej priaznivé ako pracovné podmienky uplatňované v členskom štáte A,

— materská spoločnosť v členskom štáte A je 100 %-ným vlastníkom dcérskej spoločnosti v členskom štáte B a táto dcérska spoločnosť podlieha jej riadeniu a kontrole,

— sa predpokladá, že dcérska spoločnosť bude prevádzkovať plavidlo po jeho preregistrovaní v členskom štáte B, pričom posádka bude prijatá do zamestnania v členskom štáte B a bude sa na ňu vzťahovať kolektívna zmluva uzavretá s pridruženou odborovou organizáciou ITF pôsobiacou v členskom štáte B,

— plavidlo zostane v skutočnom vlastníctve materskej spoločnosti a bude bez posádky prenajaté dcérskej spoločnosti,

— plavidlo bude naďalej denne zabezpečovať trajektovú prepravu medzi členským štátom A a členským štátom B,

— odborová organizácia so sídlom v členskom štáte A uskutoční kolektívnu akciu s cieľom dosiahnuť, aby sa materská a/alebo dcérska spoločnosť zaviazala uzavrieť s ňou kolektívnu zmluvu, na základe ktorej sa na posádku plavidla aj po jeho preregistrovaní budú uplatňovať podmienky akceptovateľné pre odborovú organizáciu v členskom štáte A, čo spôsobí, že pre materskú spoločnosť stratí preregistrovanie plavidla v členskom štáte B zmysel,

zachováva táto kolektívna akcia spravodlivú rovnováhu medzi na jednej strane základným sociálnym právom na kolektívne akcie a na strane druhej slobodou usadiť sa a poskytovať služby a je objektívne odôvodnená, vhodná, primeraná a v súlade so zásadou vzájomného uznávania?

10. Bola by odpoveď na otázku č. 9 iná, ak by sa materská spoločnosť vo svojom vlastnom mene a v mene všetkých spoločností v rámci tej istej skupiny pred súdom zaviazala, že neskončí z dôvodu preregistrovania pracovný pomer so žiadnym zo svojich zamestnancov (záväzok, ktorý nevyžaduje obnovenie platnosti krátkodobých pracovných zmlúv a nebráni preradeniu akéhokoľvek zamestnanca za rovnakých podmienok)?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné poznámky

28 Je potrebné zdôrazniť, že v súlade s ustálenou judikatúrou v rámci spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi zavedenej článkom 234 ES, iba vnútroštátnemu súdu, ktorý spor prejednáva a ktorý musí vziať na seba zodpovednosť za prijaté súdne rozhodnutie, prislúcha právomoc s ohľadom na osobitosti sporu posúdiť tak nevyhnutnosť rozhodnutia o prejudiciálnej otázke pre vydanie rozsudku, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Súdny dvor však nemôže rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom, najmä ak je úplne zrejmé, že vnútroštátnym súdom žiadaný výklad práva Spoločenstva nemá žiadny reálny základ alebo s predmetom sporu vo veci samej nesúvisí, alebo ak otázka položená Súdnemu dvoru je čisto hypotetickej povahy (pozri rozsudky z 15. decembra 1995, Bosman, C-415/93, Zb. s. I-4921, body 59 a 61, ako aj z 25. októbra 2005, Schulte, C-350/03, Zb. s. I-9215, bod 43).

29 V prejednávanej veci sa návrh na začatie prejudiciálneho konania týka výkladu jednak ustanovení Zmluvy o slobode usadiť sa a jednak nariadenia č. 4055/86, ktorým sa uplatňuje zásada slobody poskytovať služby na námornú dopravu.

30 Je ale potrebné konštatovať, že vzhľadom nato, že otázku týkajúcu sa slobodného poskytovania služieb možno položiť až po preregistrovaní Roselly, ktoré Viking zamýšľa, a teda v čase podania prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru k tomuto preregistrovaniu ešte nedošlo, návrh na začatie prejudiciálneho konania má hypotetickú povahu a je neprípustný v rozsahu, v akom sa týka výkladu nariadenia č. 4055/86.

31 Za týchto okolností je na všetky otázky vnútroštátneho súdu potrebné odpovedať iba v rozsahu, v ktorom sa týkajú výkladu článku 43 ES.

O prvej otázke

32 Prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 43 ES vykladať v tom zmysle, že z pôsobnosti tohto článku je vylúčená kolektívna akcia uskutočnená odborovou organizáciou alebo odborovým zväzom proti určitému podniku s cieľom dosiahnuť, aby tento podnik uzatvoril kolektívnu zmluvu, ktorej obsah môže tomuto podniku brániť v slobode usadiť sa.

33 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry články 39 ES, 43 ES a 49 ES sa nevzťahujú iba na akty orgánov verejnej moci, ale rovnako aj na právne

predpisy inej povahy, ktoré na kolektívnej úrovni majú upraviť závislú činnosť, samostatne zárobkovú činnosť a poskytovanie služieb (pozri rozsudky z 12. decembra 1974, Walrave a Koch, 36/74, Zb. s. 1405, bod 17; zo 14. júla 1976, Donà, 13/76, Zb. s. 1333, bod 17; Bosman, už citovaný, bod 82; z 11. apríla 2000, Deliège, C-51/96 a C-191/97, Zb. s. I-2549, bod 47; zo 6. júna 2000, Angonese, C-281/98, Zb. s. I-4139, bod 31, ako aj z 19. februára 2002, Wouters a i., C-309/99, Zb. s. I-1577, bod 120).

34 Keďže pracovné podmienky sú v rozličných členských štátoch upravené jednak ustanoveniami zákonov a vykonávacími predpismi a jednak kolektívnymi zmluvami a inými aktmi uzatvorenými alebo prijatými súkromnými osobami, existuje nebezpečenstvo, že obmedzenie uplatňovania zákazov stanovených v uvedených článkoch na akty orgánov verejnej moci by mohlo spôsobiť nerovnosť ich uplatnenia (pozri analogicky rozsudky Walrave a Koch, už citovaný, bod 19; Bosman, už citovaný, bod 84, a Angonese, už citovaný, bod 33).

35 V prejednávanej veci je potrebné konštatovať, že organizovanie kolektívnych akcií prostredníctvom odborových organizácií sa musí chápať tak, že je súčasťou právnej autonómie, ktorou tieto organizácie, ktoré nie sú subjektmi verejného práva, disponujú z titulu slobody združovať sa v odboroch, ktorú im priznáva najmä vnútroštátne právo.

36 Okrem toho, ako to uviedli FSU a ITF, kolektívne akcie, akými sú dotknuté akcie v spore vo veci samej, ktoré pre odborové organizácie môžu predstavovať posledný prostriedok na presadenie svojej požiadavky upraviť pracovné podmienky zamestnancov Spoločnosti Viking na kolektívnej úrovni, je potrebné považovať za nerozlučne spojené s kolektívnou zmluvou, ktorej uzavretie FSU chce dosiahnuť.

37 Z toho vyplýva, že kolektívne akcie, akými sú akcie uvedené v prvej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd, v zásade spadajú do pôsobnosti článku 43 ES.

38 Tento záver nemôžu spochybniť ani rozličné tvrdenia FSU, ITF a niektorých členských štátov, ktoré Súdnemu dvoru predložili svoje pripomienky podporujúce odlišný záver ako je záver z predchádzajúceho bodu.

39 V prvom rade dánska vláda uvádza, že právo združovať sa, právo na štrajk a právo na výluku sú vyňaté z oblasti základných slobôd uvedených v článku 43 ES, keďže v súlade s článkom 137 ods. 5 ES v znení Niceskej zmluvy Spoločenstvo nie je oprávnené upraviť tieto práva.

40 V tejto súvislosti stačí pripomenúť, že hoci je pravdou, že členské štáty v zásade môžu v oblastiach, ktoré nespadajú do právomoci Spoločenstva, slobodne stanoviť podmienky existencie dotknutých práv a podmienky výkonu týchto práv, uvedené štáty sú o to viac povinné pri výkone tejto právomoci rešpektovať právo Spoločenstva (pozri analogicky v oblasti sociálneho zabezpečenia rozsudky z 28. apríla 1998, Decker, C-120/95, Zb. s. I-1831, body 22 a 23, ako aj Kohll, C-158/96, Zb. s. I-1931, body 18 a 19; v oblasti priamych daní rozsudky zo 4. marca 2004, Komisia/Francúzsko, C-334/02, Zb. s. I-2229, bod 21, a z 13. decembra 2005, Marks & Spencer, C-446/03, Zb. s. I-10837, bod 29).

41 V dôsledku toho skutočnosť, že článok 137 ES sa nevzťahuje na právo na štrajk ani na právo na výluku, nemôže vylúčiť kolektívnu akciu, akou je dotknutá akcia v spore vo veci samej, z pôsobnosti článku 43 ES.

42 Ďalej z pripomienok dánskej a švédskej vlády vyplýva, že právo uskutočniť kolektívnu akciu vrátane práva na štrajk je základným právom, ktoré je ako také vyňaté z pôsobnosti článku 43 ES.

43 V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že právo uskutočniť kolektívnu akciu vrátane práva na štrajk bolo uznané tak viacerými medzinárodnými právnymi aktmi, na ktorých vzniku sa členské štáty podieľali alebo ku ktorým pristúpili, ako je Európska sociálna charta podpísaná v Turíne 18. októbra 1961, ktorá je navyše výslovne spomenutá v článku 136 ES a Dohovor č. 87 o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa v odboroch, prijatý 9. júla 1948 Medzinárodnou organizáciou práce, ako aj právnymi aktmi, ktoré uvedené členské štáty vypracovali na úrovni Spoločenstva alebo v rámci Únie, akými je Charta základných sociálnych práv pracovníkov spoločenstva prijatá na zasadnutí Rady Európy konanom v Štrasburgu 9. decembra 1989, rovnako spomenutá v článku 136 ES, a Charta základných práv Európskej únie prijatá 7. decembra 2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, s. 1).

44 Hoci právo uskutočniť kolektívnu akciu vrátane práva na štrajk má byť teda uznané za základné právo, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou základných zásad práva Spoločenstva, ktorých dodržiavanie Súdny dvor zabezpečuje, nič to nemení na tom, že výkon tohto práva možno podriadiť niektorým obmedzeniam. Článok 28 Charty základných práv Európskej únie totiž zasa potvrdzuje, že uvedené práva sú chránené právom Spoločenstva, vnútroštátnymi právnymi predpismi a vnútroštátnou praxou. Navyše z bodu 5 tohto rozsudku vyplýva, že podľa fínskeho práva nie je možné vykonávať právo na štrajk najmä vtedy, ak štrajk by bol v rozpore s dobrými mravmi, alebo ak ho zakazuje vnútroštátne právo alebo právo Spoločenstva.

45 V tomto smere už Súdny dvor rozhodol, že ochrana základných práv predstavuje legitímny záujem, ktorý v zásade odôvodňuje obmedzenie povinností uložených právom Spoločenstva, a to aj v kontexte základnej slobody zaručenej Zmluvou, akým je voľný pohyb tovaru (pozri rozsudok z 12. júna 2003, Schmidberger, C-112/00, Zb. s. I-5659, bod 74) alebo slobodné poskytovanie služieb (pozri rozsudok zo 14. októbra 2004, Omega, C-36/02, Zb. s. I-9609, bod 35).

46 V už citovaných rozsudkoch Schmidberger a Omega však Súdny dvor rozhodol, že výkon dotknutých základných práv, a to slobody prejavu a slobody združovať sa, ako aj rešpektovania ľudskej dôstojnosti, nie je vyňatý z pôsobnosti ustanovení Zmluvy, a dospel k záveru, že tento výkon musí byť v súlade s požiadavkami, pokiaľ ide o práva chránené uvedenou zmluvou, a so zásadou proporcionality (pozri v tomto zmysle rozsudky Schmidberger, už citovaný, bod 77, a Omega, už citovaný, bod 36).

47 Z uvedeného vyplýva, že povaha základného práva, ktorá sa viaže na právo uskutočniť kolektívnu akciu nemôže umožniť vyňatie dotknutých kolektívnych akcií z pôsobnosti článku 43 ES.

48 Napokon FSU a ITF uvádzajú, že odôvodnenie Súdneho dvora v už citovanom rozsudku Albany je potrebné analogicky preniesť na spor vo veci samej, keďže niektoré obmedzenia slobody usadiť sa a slobody poskytovať služby sú súčasťou kolektívnych akcií uskutočňovaných v rámci kolektívnych vyjednávaní.

49 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že v bode 59 už citovaného rozsudku Albany Súdny dvor po zistení, že určité obmedzujúce účinky obmedzujúce hospodársku súťaž sú zahrnuté v kolektívnych zmluvách, ktoré uzavreli organizácie

zamestnávateľov a zamestnancov, dospel k záveru, že dosiahnutie cieľov sociálnej politiky sledovaných týmito zmluvami by bolo vážne ohrozené, ak by sociálny partneri boli pri spoločnom hľadaní opatrení zameraných na zlepšenie pracovných podmienok a podmienok zamestnávania podriadený článku 85 ods. 1 ES (zmenený, teraz článok 81 ods. 1 ES).

50 Súdny dvor z toho v bode 60 už citovaného rozsudku Albany vyvodil, že zmluvy uzatvorené v rámci kolektívnych vyjednávaní medzi sociálnymi partnermi vzhľadom na tieto ciele z dôvodu ich povahy a cieľa nespadajú do pôsobnosti článku 85 ods. 1 Zmluvy.

51 Treba však konštatovať, že toto odôvodnenie nie je možné preniesť na základné slobody zakotvené v hlave III Zmluvy.

52 Na rozdiel od toho, čo uviedli FSU a UTF, sa totiž nemožno domnievať, že výkon slobody združovať sa v odboroch a výkon práva na kolektívnu akciu bude viesť k určitému porušeniu uvedených slobôd.

53 Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že skutočnosť, že určitá zmluva alebo určitá činnosť sú vyňaté z pôsobnosti ustanovení Zmluvy týkajúcich sa hospodárskej súťaže, nemá za následok, že táto zmluva alebo táto činnosť sú vylúčené tiež z pôsobnosti ustanovení Zmluvy vzťahujúcich sa na voľný pohyb osôb alebo služieb, keďže uvedené ustanovenia v každej oblasti podliehajú vlastným podmienkam uplatnenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. júla 2006, Meca-Medina a Majcen/Komisia, C-519/04 P, Zb. s. I-6991).

54 Napokon treba zdôrazniť, že Súdny dvor už rozhodol, že ustanovenia kolektívnych zmlúv nie sú vyňaté z pôsobnosti ustanovení Zmluvy týkajúcich sa voľného pohybu osôb (rozsudky z 15. januára 1998, Schöning-Kougebetopoulou, C-15/96, Zb. s. I-47; z 24. septembra 1998, Komisia/Francúzsko, C-35/97, Zb. s. I-5325, a zo 16. septembra 2004, Merida, C-400/02, Zb. s. I-8471).

55 Vzhľadom na vyššie uvedené je na prvú otázku potrebné odpovedať tak, že článok 43 ES sa má vykladať v tom zmysle, že kolektívna akcia uskutočnená odborovou organizáciou alebo odborovým zväzom voči podniku s cieľom dosiahnuť, aby tento podnik uzavrel kolektívnu zmluvu, ktorej obsah ho môže odrádzať od využitia slobody usadiť sa, v zásade nie je vyňatá z pôsobnosti tohto článku.

O druhej otázke

56 Touto otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 43 ES môže súkromnému podniku priznať práva, na ktoré sa tento podnik môže odvolávať voči odborovej organizácii alebo odborovému zväzu.

57 Na účely zodpovedania tejto otázky je potrebné pripomenúť, že z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že dosiahnutie cieľa, a to odstránenie prekážok voľného pohybu osôb a slobodného poskytovania služieb medzi členskými štátmi by bolo ohrozené, ak by zrušenie prekážok štátneho pôvodu mohlo byť neutralizované prostredníctvom prekážok spojených s výkonom právnej autonómie zväzov a organizácií, ktoré nie sú subjektmi verejného práva (pozri rozsudky Walrave a Koch, už citovaný, bod 18; Bosman, už citovaný, bod 83; Deliège, už citovaný, bod 47; Angonese, už citovaný, bod 32, a Wouters a i., už citovaný, bod 120).

58 Súdny dvor už navyše rozhodol, jednak že skutočnosť, že niektoré ustanovenia Zmluvy sú formálne určené členským štátom, nevylučuje, že práva môžu byť priznané súčasne všetkým subjektom, ktoré majú záujem na dodržiavaní takto definovaných povinností, a jednak že zákaz porušovať základnú slobodu zakotvenú v ustanovení Zmluvy, ktoré má kogentnú povahu, sa vzťahuje najmä na všetky zmluvy upravujúce na kolektívnej úrovni závislú činnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. apríla 1976, Defrenne, 43/75, Zb. s. 455, body 31 a 39).

59 Tieto úvahy sa musia rovnako vzťahovať aj na článok 43 ES zakotvujúci základnú slobodu.

60 V prejednávanej veci je potrebné konštatovať, že z bodov 35 a 36 tohto rozsudku vyplýva, že cieľom kolektívnych akcií uskutočnených FSU a ITF je uzatvorenie zmluvy, ktorá má na kolektívnej úrovni upravovať pracovné podmienky zamestnancov spoločnosti Viking, a že obidve odborové organizácie sú organizáciami, ktoré nie sú subjektmi verejného práva a ktoré vykonávajú právnu autonómiu im priznanú najmä na základe vnútroštátneho práva.

61 Z toho vyplýva, že článok 43 ES sa má vykladať tak, že za okolností, akými sú okolnosti v spore vo veci samej, sa súkromný podnik môže priamo odvolávať na tento článok voči odborovej organizácii alebo odborovému zväzu.

62 Takýto výklad navyše podporuje judikatúra k ustanoveniam Zmluvy týkajúcim sa voľného pohybu tovaru, podľa ktorej obmedzenia môžu mať neštátny pôvod a môžu vyplývať z akcií uskutočňovaných súkromnými osobami alebo združeniami týchto

osôb (pozri rozsudky z 9. decembra 1997, Komisia/Francúzsko, C-265/95, Zb. s. I-6959, bod 30, ako aj Schmidberger, už citovaný, body 57 a 62).

63 Výklad uvedený v bode 61 tohto rozsudku nemôže o to viac spochybniť ani skutočnosť, že obmedzenie, ktoré je predmetom sporu prejednávaného vnútroštátnym súdom vyplýva z výkonu práva priznaného fínskou vnútroštátnou úpravou, akým je v prejednávanej veci právo na kolektívnu akciu vrátane práva na štrajk.

64 Treba dodať, že na rozdiel od tvrdenia najmä ITF z judikatúry Súdneho dvora spomenutej v bode 57 tohto rozsudku nevyplýva, že uvedený výklad sa obmedzuje na organizácie podobajúce sa verejným organizáciám alebo na združenia, ktoré vydávajú právne normy a disponujú kvázi zákonodarnou právomocou.

65 Táto judikatúra totiž neuvádza nič, čo by umožňovalo dôvodne sa domnievať, že sa obmedzuje na združenia alebo organizácie, ktoré vydávajú právne normy alebo disponujú kvázi zákonodarnou právomocou. Napokon je potrebné konštatovať, že odborové organizácie zamestnancov tým, že vykonávajú autonómnu právomoc, ktorou disponujú v rámci odborovej slobody viesť so zamestnávateľmi alebo profesijnými organizáciami rokovania o pracovných a mzdových podmienkach pracovníkov, sa podieľajú na tvorbe zmlúv upravujúcich podmienky závislej činnosti na kolektívnej úrovni.

66 Vzhľadom na tieto úvahy je na druhú otázku potrebné odpovedať tak, že článok 43 ES môže súkromnému podniku priznať práva, na ktoré sa tento podnik môže odvolávať voči odborovej organizácii alebo odborovému zväzu.

O tretej a štvrtej otázke

67 Týmito otázkami, ktoré je potrebné skúmať súčasne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či kolektívne akcie, akými sú akcie v spore vo veci samej, predstavujú obmedzenia v zmysle článku 43 ES, a ak je tomu tak, do akej miery môžu byť tieto obmedzenia odôvodnené.

O existencii obmedzení

68 V prvom rade je potrebné pripomenúť, ako to Súdny dvor uviedol už niekoľkokrát, že sloboda usadiť sa je jedným zo základných zásad Spoločenstva a že ustanovenia Zmluvy zaručujúce túto slobodu majú od skončenia prechodného obdobia priamy účinok. Tieto ustanovenia priznávajú právo usadiť sa v inom členskom štáte nie iba príslušníkom Spoločenstva, ale rovnako aj spoločnostiam vymedzeným v článku 48 ES (rozsudok z 27. septembra 1988, Daily Mail and General Trust, 81/87, Zb. s. 5483, bod 15).

69 Ďalej Súdny dvor usúdil, že hoci cieľom ustanovení Zmluvy týkajúcich sa slobody usadiť sa je najmä zabezpečiť v hostiteľskom členskom štáte takú úroveň zaobchádzania, akú má vo vlastnom štáte, tieto ustanovenia rovnako bránia aj tomu, aby členský štát pôvodu znemožnil svojmu štátnemu príslušníkovi alebo spoločnosti, založenej v súlade s jeho právnou úpravou a okrem toho spĺňajúcej definíciu článku 48 ES, usadiť sa v inom členskom štáte. Práva zaručené článkami 43 ES až 48 ES by stratili svoj zmysel, ak by členský štát pôvodu mohol podnikom zakázať opustiť jeho územie s cieľom usadiť sa v inom členskom štáte (pozri rozsudok Daily Mail and General Trust, už citovaný, bod 16).

70 Po druhé je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pojem „usadenie sa" v zmysle uvedených článkov Zmluvy zahŕňa skutočný výkon ekonomickej činnosti prostredníctvom stálej prevádzky v inom členskom štáte na časovo neohraničené obdobie a že registráciu plavidla nemožno oddeliť od výkonu slobody usadiť sa, ak toto plavidlo je prostriedkom na vykonávanie ekonomickej činnosti, ktorá je spojená so stálou prevádzkou v členskom štáte registrácie (rozsudok z 25. júla 1991, Factortame a i., C-221/89, Zb. s. I-3905, body 20 až 22).

71 Súdny dvor z toho vyvodil záver, že podmienky registrácie plavidiel nesmú brániť slobode usadiť sa v zmysle článkov 43 ES až 48 ES (rozsudok Factortame a i., už citovaný, bod 23).

72 V prejednávanej veci na jednej strane nie je možné spochybniť skutočnosť, že kolektívna akcia, akou je akcia, ktorú zamýšľa uskutočniť FSU, má za následok, že výkon práva usadiť sa je pre spoločnosť Viking menej príťažlivým alebo dokonca zbytočným, ako to uviedol vnútroštátny súd, keďže kolektívna akcia bráni tomuto podniku, ako aj jeho dcérskej spoločnosti Viking Eesti požívať v hostiteľskom členskom štáte rovnaké zaobchádzanie ako požívajú ostatné hospodárske subjekty usadené v tomto štáte.

73 Na strane druhej kolektívna akcia uskutočnená s cieľom realizácie politiky ITF boja proti lacným vlajkám, ktorá je, ako to vyplýva z pripomienok ITF, predovšetkým zameraná na to, aby sa majiteľom lodí zabránilo zaregistrovať ich plavidlá v inom štáte ako v štáte, ktorého štátnymi príslušníkmi sú skutoční majitelia týchto plavidiel, musí byť považovaná za akciu spôsobilú prinajmenšom obmedziť výkon práva spoločnosti Viking slobodne sa usadiť.

74 Z toho vyplýva, že kolektívne akcie, akými sú dotknuté akcie v spore vo veci samej, predstavujú obmedzenia slobody usadiť sa v zmysle článku 43 ES.

O odôvodnení obmedzení

75 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že obmedzenie slobody usadiť sa je prípustné iba v prípade, ak sleduje legitímny cieľ, ktorý je zlučiteľný so Zmluvou, a ak je odôvodnené naliehavými dôvodmi verejného záujmu. V takomto prípade by uvedené obmedzenie navyše muselo byť spôsobilé dosiahnuť sledovaný cieľ a nesmelo by ísť nad rámec toho, čo je na jeho dosiahnutie nevyhnutné (pozri najmä rozsudky z 30. novembra 1995, Gebhard, C-55/94, Zb. s. I-4165, bod 37, a Bosman, už citovaný, bod 104).

76 ITF, podporovaná najmä nemeckou vládou, írskou a fínskou vládou, uvádza, že dotknuté obmedzenia sú odôvodnené, keďže sú nevyhnutné na zabezpečenie ochrany základného práva priznaného právnymi predpismi Spoločenstva a keďže ich cieľom je ochrana práv pracovníkov, ktorá je naliehavým dôvodom verejného záujmu.

77 V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že právo uskutočniť kolektívnu akciu, ktorého cieľom je ochrana pracovníkov, predstavuje legitímny záujem, ktorým v zásade možno odôvodniť obmedzenie základných slobôd zaručených Zmluvou (pozri v tomto zmysle rozsudok Schmidberger, už citovaný, bod 74), a že ochrana

pracovníkov patrí medzi naliehavé dôvody verejného záujmu už uznané Súdnym dvorom (pozri najmä rozsudky z 23. novembra 1999, Arblade a i., C-369/96 a C-376/96, Zb. s. I-8453, bod 36; z 15. marca 2001, Mazzoleni a ISA, C-165/98, Zb. s. I-2189, bod 27, a z 25. októbra 2001, Finalarte a i., C-49/98, C-50/98, C-52/98 až C-54/98 a C-68/98 až C-71/98, Zb. s. I-7831, bod 33).

78 Treba dodať, že podľa článku 3 ods. 1 písm. c) a j) ES činnosti Spoločenstva zahŕňajú nielen „vnútorný trh charakterizovaný zrušením prekážok pre voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu medzi členskými štátmi", ale rovnako aj „politiku v sociálnej oblasti". Článok 2 ES totiž stanovuje, že úlohou Spoločenstva je najmä podporovať „harmonický, vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj hospodárskych činností" a „vysokú úroveň zamestnanosti a sociálnej ochrany".

79 Keďže teda Spoločenstvo sleduje okrem ekonomických cieľov aj ciele sociálne, práva vyplývajúce z ustanovení Zmluvy o voľnom pohybe tovaru, osôb, služieb a kapitálu musia byť vyvážené s cieľmi sociálnej politiky, medzi ktoré, ako vyplýva z článku 136 prvého odseku ES, patrí predovšetkým zlepšenie životných a pracovných podmienok tak, aby sa dosiahlo ich zosúladenie pri zachovaní dosiahnutej úrovne, primeraná sociálna ochrana a sociálny dialóg.

80 V prejednávanej veci je vecou vnútroštátneho súdu overiť, či ciele, ktoré FSU a ITF prostredníctvom kolektívnej akcie nimi uskutočnenej sledujú, sa týkajú ochrany pracovníkov.

81 V tejto súvislosti, pokiaľ ide po prvé o kolektívnu akciu uskutočnenú FSU, v prípade, že táto akcia je zameraná na ochranu pracovných miest a pracovných podmienok členov tejto odborovej organizácie, ktorí by mohli byť v dôsledku preregistrovania Roselly poškodení, možno sa na prvý pohľad dôvodne domnievať, že cieľom tejto akcie je ochrana pracovníkov, avšak s touto kvalifikáciou nemožno súhlasiť, ak sa preukáže, že dotknuté pracovné miesta alebo pracovné podmienky neboli narušené alebo vážne ohrozené.

82 Tak by to bolo najmä v prípade, ak sa povinnosť, ktorú vnútroštátny súd spomenul vo svojej desiatej otázke, z právneho hľadiska ukáže byť rovnako záväzná ako ustanovenia kolektívnej zmluvy a ak táto povinnosť je spôsobilá zaručiť pracovníkom dodržiavanie právnych predpisov a zachovanie ustanovení kolektívnej zmluvy upravujúcich ich pracovný pomer.

83 Keďže z návrhu na začatie prejudiciálneho konania jednoznačne nevyplýva, aký právny dosah má byť priznaný povinnosti, akou je povinnosť uvedená v desiatej otázke, vnútroštátnemu súdu prináleží určiť, či pracovné miesta alebo pracovné podmienky členov uvedenej odborovej organizácie môžu byť v dôsledku preregistrovania Roselly narušené alebo vážne ohrozené.

84 Ak by vnútroštátny súd na základe tohto skúmania v spore, ktorý prejednáva, došiel k záveru, že pracovné miesta a pracovné podmienky členov FSU, ktoré môžu byť dotknuté v dôsledku preregistrovania Roselly, boli skutočne narušené alebo vážne ohrozené, potom tomuto súdu prináleží overiť, či kolektívna akcia uskutočnená touto odborovou organizáciou je spôsobilá zabezpečiť dosiahnutie sledovaného cieľa a či nejde nad rámec toho, čo je na dosiahnutie tohto cieľa nevyhnutné.

85 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že hoci napokon iba vnútroštátnemu súdu, ktorý ako jediný je oprávnený posudzovať skutkový stav a vykladať vnútroštátne právne predpisy, prináleží určiť, či a v akom rozsahu je uvedená kolektívna akcia v súlade s týmito požiadavkami, Súdny dvor, ktorý bol požiadaný, aby vnútroštátnemu súdu poskytol užitočné odpovede, má právomoc poskytnúť informácie vyplývajúce zo spisu v spore vo veci samej, ako aj z ústnych a písomných pripomienok, ktoré mu boli predložené, ktoré vnútroštátnemu súdu umožnia rozhodnúť v konkrétnom spore, ktorý prejednáva.

86 Pokiaľ ide o primeranosť akcií FSU z hľadiska dosiahnutia sledovaných cieľov v spore vo veci samej, treba pripomenúť, že je nesporné, že kolektívne akcie, ako aj kolektívne vyjednávania a kolektívne zmluvy môžu za osobitných okolností sporu predstavovať jeden z hlavných prostriedkov, prostredníctvom ktorých odborové organizácie chránia záujmy svojich členov (Európsky súd pre ľudské práva, rozsudky Syndicat national de la police belge v. Belgicko z 27. októbra 1975, séria A č. 19, a Wilson, National Union of Journalists a i. v. Spojené kráľovstvo z 2. júla 2002, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2002-V § 44).

87 Pokiaľ ide o otázku, či dotknutá kolektívna akcia v spore vo veci samej nejde nad rámec toho, čo je na dosiahnutie sledovaného cieľa nevyhnutné, vnútroštátny súd musí najmä preskúmať, či jednak vnútroštátna právna úprava a kolektívne zmluvy uplatniteľné na túto akciu neposkytujú FSU iné prostriedky, menej obmedzujúce slobodu usadiť sa, prostredníctvom ktorých úspešne ukončí kolektívne vyjednávanie so spoločnosťou Viking, a jednak či táto odborová organizácia vyčerpala tieto prostriedky pred začatím takejto akcie.

88 Pokiaľ ide po druhé o kolektívne akcie zamerané na realizáciu dotknutej politiky ITF, je potrebné zdôrazniť, že pokiaľ táto politika zabráni majiteľom lodí zaregistrovať ich plavidlá v inom štáte ako v štáte, ktorého štátnymi príslušníkmi sú skutoční majitelia

týchto plavidiel, obmedzenia slobody usadiť sa, ktoré vyplývajú z takýchto akcií, nie je možné objektívne odôvodniť. Treba však skonštatovať, ako sa v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že cieľom uvedenej politiky je tiež ochrana a zlepšovanie pracovných podmienok námorníkov.

89 Ako však zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, ITF je v rámci politiky boja proti lacným vlajkám povinná na základe výzvy ktoréhokoľvek z jej členov začať solidárnu akciu proti skutočnému vlastníkovi plavidla, ktoré je zaregistrované v inom štáte ako v štáte, ktorého tento vlastník je štátnym príslušníkom, a to bez ohľadu na to, či výkon jeho práva usadiť sa môže alebo nemôže mať negatívne dôsledky na pracovné miesta alebo pracovné podmienky jeho zamestnancov. Na pojednávaní Viking uviedla a ITF to v tomto ohľade nespochybnila, že politika, spočívajúca vo vyhradení práva na kolektívne vyjednávanie odborovým organizáciám štátu, ktorého štátny príslušník je skutočným vlastníkom plavidla, sa uplatní tiež v prípade, ak toto plavidlo je zaregistrované v štáte zabezpečujúcom pracovníkom vyšší stupeň sociálnej ochrany, než aký je zabezpečený v prvom štáte.

90 Vzhľadom na tieto úvahy je na tretiu až desiatu otázku potrebné odpovedať tak, že článok 43 ES sa má vykladať v tom zmysle, že kolektívne akcie, akými sú dotknuté akcie v spore vo veci samej, ktorých cieľom je dosiahnuť, aby podnik, ktorého sídlo sa nachádza v určitom členskom štáte, uzatvoril kolektívnu zmluvu s odborovou organizáciou usadenou v tomto štáte a aby sa ustanovenia tejto zmluvy uplatňovali na zamestnancov jeho dcérskej spoločnosti usadenej v inom členskom štáte, predstavujú obmedzenia v zmysle uvedeného článku. Tieto obmedzenia možno v zásade odôvodniť ochranou naliehavého dôvodu verejného záujmu, a to ochranou pracovníkov za predpokladu, že sa preukáže, že sú spôsobilé zabezpečiť dosiahnutie sledovaného legitímneho cieľa a nejdú nad rámec toho, čo je na dosiahnutie tohto cieľa nevyhnutné.

O trovách

91 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. **Článok 43 ES sa má vykladať v tom zmysle, že kolektívna akcia uskutočnená odborovou organizáciou alebo odborovým zväzom voči súkromnému podniku s cieľom dosiahnuť, aby tento podnik uzavrel kolektívnu zmluvu, ktorej obsah ho môže odrádzať od využitia slobody usadiť sa, v zásade nie je vyňatá z pôsobnosti tohto článku.**

2. **Článok 43 ES môže súkromnému podniku priznať práva, na ktoré sa tento podnik môže odvolávať voči odborovej organizácii alebo odborovému zväzu.**

3. **Článok 43 ES sa má vykladať v tom zmysle, že kolektívne akcie, akými sú dotknuté akcie v spore vo veci samej, ktorých cieľom je dosiahnuť, aby súkromný podnik, ktorého sídlo sa nachádza v určitom členskom štáte,**

uzatvoril kolektívnu zmluvu s odborovou organizáciou usadenou v tomto štáte a aby sa ustanovenia tejto zmluvy uplatňovali na zamestnancov jeho dcérskej spoločnosti usadenej v inom členskom štáte, predstavujú obmedzenia v zmysle uvedeného článku.

Tieto obmedzenia možno v zásade odôvodniť ochranou naliehavého dôvodu verejného záujmu, a to ochranou pracovníkov za predpokladu, že sa preukáže, že sú spôsobilé zabezpečiť dosiahnutie sledovaného legitímneho cieľa a nejdú nad rámec toho, čo je na dosiahnutie tohto cieľa nevyhnutné.

Podpisy